

Aan de leden Vaste Tweede Kamer Commissie van
Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag, 23 juni 2016

Betreft: Algemeen Overleg over de Participatiewet
Referentie: LCR/TK/16-0066/GvdM/ER

Geachte dames en heren,

Op 29 juni a.s. heeft u een Algemeen Overleg over de Participatiewet. De Landelijke Cliëntenraad (LCR) ziet dat de staatssecretaris opnieuw een aantal aanpassingen in de wetgeving wil aanbrengen om de uitvoering van de wet beter te laten verlopen en de doelstelling van de Participatiewet te halen. In dit kader is de LCR verheugd dat de staatssecretaris voornemens lijkt om gemeenten te verplichten beschut werk beschikbaar te stellen. Dit is een verbetering van de rechtspositie van cliënten van de Participatiewet en UWV-cliënten die daar op zijn aangewezen. De LCR hoopt dat de staatssecretaris het hier niet bij laat en dat er nog verdere stappen worden gezet om de positie van de cliënt in de Participatiewet te versterken. Want tevreden over de uitvoering van de wet is de LCR beslist niet. De LCR is ervan overtuigd dat een sterkere positie van de cliënt sneller tot verdere verbeteringen zal leiden. De LCR constateert dat veel gemeenten bezig zijn met de reorganisatie van cliëntenparticipatie en daarbij de insteek kiezen van Adviesraden sociaaldomein. Dat leidt er veelal toe dat er geen of beperkt cliënten meepraten over het beleid en de uitvoering van de Participatiewet.

De LCR vraagt uw aandacht voor de volgende onderwerpen:

1. Positie van de cliënt in de Participatiewet
2. Reactie Motie Siderius
3. Beschut werken
4. Geen inkoop van diensten meetellen in het kader van de Quotumwet
5. Monitoring verdringing
6. Cliëntenparticipatie

Ad 1 Positie van de cliënt in de Participatiewet

Wat ziet de LCR

- We constateren nog steeds dat mensen in de participatiewet geen positie hebben. De gemeente kan van alles, maar hoeft niet. Daar staat tegenover dat de uitkeringsgerechtigde een groot aantal verplichtingen heeft;
- Een verzoek om ondersteuning bij het vinden van werk wordt vrijwel altijd mondeling afgewezen. Er wordt geen beschikking afgegeven, een motivatie van de afwijzing ontbreekt;
- Er is geen goede voorlichting aan cliënten over hun rechten, zoals het recht op een uitkering en de mogelijkheden om ondersteuning te vragen bij het zoeken van werk.

Wat vindt de LCR

- Er is een onbalans in de rechten en plichten van de uitkeringsgerechtigden. Daardoor worden cliënten niet goed ondersteund;
- Een overheid heeft de plicht mensen goed voor te lichten over de rechten;
- De onafhankelijke cliëntondersteuning uit de Wmo voorziet ten onrechte niet in onafhankelijke en deskundige ondersteuning aan mensen met werk en inkomen vragen.

Wat zou er moeten gebeuren

- De LCR pleit wederom voor invoering van een recht op een maatwerkvoorziening voor mensen die onder de Participatiewet vallen. De LCR pleit ervoor om in de Participatiewet -net als in de Wmo- het recht op een maatwerkvoorziening wordt opgenomen;
Indien mensen ondersteuning vragen bij het vinden of behouden van werk, moet dit net als in de Wmo als een aanvraag voor een maatwerkvoorziening worden beschouwd. Dat betekent dat de aanvrager moet worden gewezen op de mogelijkheid van cliëntondersteuning, er een onderzoek moet worden verricht naar de noodzaak van de gevraagde ondersteuning en de beslissing van de gemeenten voor bezwaar en beroep vatbaar is;
- De LCR pleit voor betere voorlichting aan cliënten en echte onafhankelijke cliëntondersteuning. De LCR wil dat er een landelijke campagne komt, zodat mensen weten waar ze recht op hebben en dat er proeftuinen komen waar cliëntondersteuning werkelijk vanuit het belang van cliënten wordt vormgegeven.

Ad 2 Reactie Motie Siderius

Wat ziet de LCR

- Uit haar reactie d.d. 21 juni 2016 blijkt dat de staatssecretaris nader gaat bekijken of zij een regeling gaat treffen voor de groep ernstig meervoudig gehandicapten van 18 jaar en ouder die nog naar school gaan zonder arbeidsvermogen (dus met een Wajong 2015 recht als zij niet meer op school zitten);
- Jongeren met een ernstige meervoudige beperking ouder dan 18 jaar, zonder arbeidvermogen waarbij de duurzaamheid nog niet vast staat (dus vooralsnog geen recht op Wajong 2015) die nog op school gaan in (meestal) cluster drie onderwijs, blijven hierdoor tussen wal en schip vallen. Immers om in aanmerking te komen voor de studie regeling in de Participatiewet is het een voorwaarde dat er over arbeidsvermogen wordt beschikt.

Wat vindt de LCR

- De LCR vindt dat de staatssecretaris de motie moet uitvoeren en dat Wajong 2015 moet worden aangepast alsmede de Participatiewet (studieregeling). Als de Wajong 2015 en de Participatiewet niet worden aangepast, dan blijven er jongeren tussen wal en schip vallen. Dat mag niet. De Participatiewet en de Wajong 2015 moeten naadloos aansluiten. Dit is nu niet het geval.

Wat zou er moeten gebeuren

- De staatssecretaris moet de motie Siderius (kamerstuk 31 497 nr. 188) uitvoeren en de Wajong 2015 aanpassen;
- Om te voorkomen dat jongeren zonder arbeidsvermogen waarbij de duurzaamheid nog niet vaststaat tussen wal en schip vallen moet de Participatiewet worden aangepast. Nog beter zou zijn de groep die geen arbeidsvermogen heeft, maar waarvan de duurzaamheid nog niet vast staat

tijdelijk op te nemen in de Wajong 2015 (zie bijlage LCR advies LCR/15-0100/GvdM/BH d.d. 22 oktober 2015).

Ad 3 Beschut werken

Wat ziet de LCR

- Beschut werken komt nauwelijks van de grond;
- Gemeenten zoeken naar alternatieven voor beschut werk zonder loon.

Wat vindt de LCR

- Mensen met een arbeidsplicht wordt de mogelijkheid om te werken ontnomen. Zij worden niet toegelaten tot de Wajong 2015, omdat zij arbeidsvermogen hebben, maar de gemeente ontzegt hen de mogelijkheid om te werken;
- Mensen met een beperking krijgen (ten opzichte van voorheen de Wajong) met een lagere bijstandsuitkering te maken om hen te prikkelen te gaan werken. Het ontbreekt aan een prikkel voor de gemeenten om hen aan het werk te helpen;
- Door de grote gemeentelijke vrijheid is er geen aansluiting tussen Participatiewet en Wajong 2015. Mensen die een arbeidsplicht hebben en een lagere uitkering om hen te prikkelen om te werken en die alléén beschut kunnen werken, dienen een recht op deze voorziening te hebben;
- Als beschut werken niet wordt vorm gegeven moeten de criteria voor de Wajong 2015 worden aangepast, zodat zij die alleen beschut kunnen werken in aanmerking komen voor de Wajong 2015.

Wat zou er moeten gebeuren

- Gemeenten moeten worden gedwongen beschut werken vorm te geven. De LCR is verheugd dat de staatssecretaris dat gaat regelen;
- De mogelijke kandidaten voor beschut werken moeten zelf een indicatie beschut werk kunnen aanvragen.

Ad 4 Geen inkoop van diensten meetellen in het kader van de Quotumwet

Wat ziet de LCR

- De wens van werkgevers om inkoop van diensten mee te tellen in het kader van de Quotumwet lijkt te worden beloofd.

Wat vindt de LCR

- De LCR is van mening dat inkoop van diensten niet moeten meetellen;
- Onderbelicht blijven de nadelen: werkgevers moeten leren inclusief werken te organiseren en geen gelegenheid te krijgen om onder die verantwoordelijkheid uit te komen;
- Talenten van de doelgroep liggen breder dan sectoren groen, zorg en schoonmaak;
- Er dreigen nieuwe locked-in effecten (goed functionerende mensen worden niet gestimuleerd door te stromen, dat is slecht voor het verdienmodel).

Wat zou er moeten gebeuren

- Inkoop van diensten moet niet meetellen in het kader van de Quotumwet.

Ad 5 Monitoring verdringing

Wat ziet de LCR:

- Uw Kamer heeft de motie Potters c.s. (kamerstuk 33 161 nr. 171) aangenomen. Daarin pleit u voor het monitoren van het aantal banen van mensen met een beperking die het minimumloon wel kunnen verdienen;
- De staatssecretaris is van mening dat het in kaart brengen van verdringing op lokaal/regionaal niveau dient te gebeuren.

Wat vindt de LCR

- De LCR heeft meerdere malen aangegeven dat de banenafpraak moet leiden tot een verhoging van het percentage arbeidsparticipatie van mensen met een beperking (is gedaald, naar ongeveer 35%). Als de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking niet evenredig stijgt met de mensen die via de banenafpraak werken, is er wat de LCR betreft sprake van ongewenste verdringing. Onze lidorganisatie Ieder(in) pleit daarom voor een gewogen quotum. De LCR is daarom blij met uw motie.

Wat zou er moeten gebeuren

- Uitvoering van uw motie. Dat wil zeggen dat gedegen onderzoek moet worden gedaan naar:
 - o Het aantal mensen met een arbeidsbeperking (percentage/aandeel) werkzaam op de arbeidsmarkt;
 - o Werkgevers
 - mensen met een beperking die niet meetellen voor de Baangarantie vaker weigeren aan te nemen;
 - mensen met een beperking die niet meetellen ontslaan om anderen die wel meetellen aan te nemen (uitgevallen werknemers, aangenomen werknemers met een beperking);
 - minder mensen met een beperking aannemen of in dienst houden, omdat die niet in aanmerking komen voor no-riskpolis;
 - o Gemeenten en UWV minder mensen met een beperking, die niet meetellen voor de baangarantie, ondersteuning geven.

Ad 6 Cliëntenparticipatie

Wat ziet de LCR

- Bij het (re)organiseren van cliëntenparticipatie kiezen gemeenten voor Adviesraden Sociaal Domein. Dat leidt er veelal toe dat er geen of beperkt cliënten meepraten over het beleid en de uitvoering van de Participatiewet;
- Er is een tendens gaande dat gemeenten cliëntenparticipatie invullen door middel van 'deskundige' burgers en professionals die ook werkzaamheden uitvoeren voor de gemeenten. Dit was al zichtbaar in de eerste evaluatie Participatiewet. Daardoor is de cliëntenparticipatie rond de Participatiewet in veel gemeenten een wassen neus aan het worden. Dat geldt ook voor de ervaringsdeskundigheid in de Wmo. In het AO over de voortgang Wmo heeft staatssecretaris Van Rijn toegezegd uit te zoeken hoe het zit met deelname van ervaringsdeskundigen in Adviesraden Sociaal Domein of WMO-raden;
- Het ontbreekt aan een nauwkeurig (kwantitatief en inhoudelijk) overzicht anno 2016. Duidelijk is dat de beschreven trend zich stevig voortzet. We krijgen bijna dagelijks vragen of signalen van gemeentelijke cliëntenraden die ons om hulp of advies vragen bij het 'tegenhouden' van de afbraak van cliëntenparticipatie;

- De vorming van Adviesraden Sociaal Domein heeft ook gevolgen voor de ontwikkeling van regionale cliëntenparticipatie. Sociaal Domeinraden doen daar vrijwel nooit aan mee, omdat ze het te druk hebben en er te weinig mensen in de raad zitten die met de Participatiewet te maken hebben. Daardoor komt het stem geven van cliënten bij werkbedrijven in de regionale arbeidsmarkt ernstig in gevaar.

Wat vindt de LCR

- Vele gemeenten geven de cliëntenparticipatie vorm op een wijze die in strijd is met de letter en de geest van de Participatiewet (er zitten geen of nauwelijks cliënten in de 'cliënten/adviesraden');
- Cliëntenparticipatie is iets anders dan Burgerparticipatie. Het is belangrijk dat cliënten mee praten en meedenken met beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering;
- Het belang van Ervaringsdeskundigheid wordt onderschat;
- Er wordt volstrekt over het hoofd gezien dat mensen die afhankelijk zijn van de gemeente, een cliëntenraad heel hard nodig hebben om een stem te hebben bij de gemeente (belang van tegenmacht, zie 'Een lastig gesprek' van de commissie Behoorlijk Bestuur over moeilijkheden in het onderwijs, in 2013 en 'Oog voor mensen met een arbeidsbeperking' van de National Ombudsman over de problemen in de Wsw, in 2014);
- Cliëntenparticipatie in de arbeidsmarktregio bij de werkbedrijven is belangrijk. Ook hier geldt dat er *met* en niet *over* cliënten moet worden gesproken;
- De LCR is bekend met de brief naar aanleiding van de eerste ervaringsonderzoeken met de Participatiewet, waarin wordt aangekondigd dat bij de volgende evaluatieronde nader naar de ontwikkeling van cliëntenparticipatie te kijken. De LCR is van mening dat, gezien de verdergaande ontwikkeling van Sociaal Domeinraden, de resultaten te laat komen (eind 2017) om de ontwikkeling van cliëntenparticipatie naar burgerparticipatie een halt toe te roepen. Bovendien is de LCR van mening dat er zoveel onderwerpen in de evaluatie worden betrokken dat er voor het onderwerp cliëntenparticipatie te weinig tijd aandacht komt om een goed beeld te schetsen van de relevante ontwikkelingen en de betekenis daarvan voor cliëntenparticipatie ('too little, too late');
- Door het kabinet worden dubbele boodschappen uitgezonden; Aan de ene kant worden gemeenten door het ministerie van SZW opgeroepen met cliënten op (lokaal en regionaal) te overleggen over hun beleid op het terrein van werk en inkomen. Aan de andere kant geeft het ministerie van BZK een keuzewijzer uit waar gemeenten er onvoldoende op worden gewezen dat overleg met cliënten/ervaringsdeskundigen een wettelijke plicht is (net als overigens op vele andere terreinen in Nederland als onderwijs, zorg etc.) Gemeenten krijgen kortom alle vrijheid om de bepalingen omtrent cliëntenparticipatie naast zich neer te leggen. En de wettelijke plicht om cliëntenparticipatie te regelen wordt vormgegeven door burgerparticipatie en-initiatieven.

Wat zou er moeten gebeuren

- Het belang van cliëntenparticipatie moet onder de aandacht worden gebracht. Daarbij moet worden aangegeven dat een cliëntenraad tenminste voor de helft uit cliënten moet bestaan. Dit mede gelet op het VN-verdrag waarin nadrukkelijk staat dat er **met** en niet **over** cliënten moet worden gesproken;
- Een onderzoek van de inspectie naar de vormgeving van cliëntenparticipatie waarin o.a. aandacht wordt besteed aan de vraag zitten er cliënten in de cliëntenraden, zitten er voldoende mensen in de raden die te maken hebben met

de Participatiewet. Krijgen cliëntenraden voldoende middelen voor de uitvoering van hun taken (ondersteuning, scholing en training, enz.).

De LCR verzoekt u bovenstaande punten onder de aandacht te brengen van de staatssecretaris.

Met vriendelijke groet,

Gerrit van der Meer
Voorzitter

Samenstelling Landelijke Cliëntenraad

- **Landelijke cliëntenorganisaties:** Vakcentrale voor Professionals / Christelijk Nationaal Vakverbond (VCP/CNV), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met lichamelijke beperkingen), Ieder(in) (vertegenwoordiger mensen met verstandelijke beperkingen), Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, publieke sector), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV, private sector), Vertegenwoordiger organisaties van Minderheden (SMN, IOT), Landelijk Platform GGz/LOC,
- **Vertegenwoordigers van cliëntenraden:** cliëntenraden SVB en UWV.
- **Vertegenwoordigers van de gemeentelijke cliëntenparticipatie:** Mobility, cliëntenraden G4, vertegenwoordiger dak- en thuislozen.